

SNG NOVA GORICA - Slovenska praižvedba drame Podsvet

Grozo vzbujujoči virtualni svet

Sveže napisana in uprizorjena drama o vplivu računalniške tehnologije na medčloveške odnose

NOVA GORICA - Sveže napisana in uprizorjena drama. Sveže gleda na sočasnost našega bivanja, a vse prej kot osevilna - mogoče le v tem, da nas surovo sooča z odgovornostmi, ki jih ima vsakdo do sebe in da nas opozarja na alienacijsko spiralo, v katero je vpet sodobni človek. *Podsvet* pisateljice Jennifer Haley iz ZDA je nastal leta 2013 in v Novi Gorici smo v sredo gledali njegovo slovensko praižvedbo v prevodu Tine Mahkota in v izčiščeno jasni režiji Dušana Jovanoviča. Uprizoritev je koprodukcija novogoriškega in Prešernovega gledališča iz Kranja.

Za kaj gre? Bolj sodobnega dela skorajda si ne moremo predstavljati. Gre za vpliv računalniške tehnologije na medčloveške odnose, za spolne deviacije in nagnjenja k pedofiliji, ki je pripovedna rdeča nit drame *Podsvet*, a ne njena poglavitna iskra. Osrednji tloris dela Jennifer Haley predstavlja vprašanje morale in etike, ki sta v našem življenju izgubili svoje mesto, v virtualnem svetu pa ju sploh ni. Na tem mestu se na široko odpirajo vrata s pogledom v nešteta usodna vprašanja sodobnosti: ljudje so že na taki točki, da so realni svet, na primer svet dreves in konkretnosti, zamenjali za virtualnega, to je za svet videza in lagodnega udobja, kjer se počutijo varne in svobodne. Ali ni že to znak vsakršnega propadanja človeka? In še. Je mogoče v virtualnem svetu izživeti vse, tudi pedofilijo in zločin, ne da bi za to imeli posledice in ne da bi to vplivalo na resničnost? Ali je bolje živeti v resničnosti, kjer so tudi omejitve fizičnega značaja, ali bolje v videzu, kjer omejitve

skorajda ni, vse je dovoljeno, vse je domišljijsko uresničljivo. Je to res svoboda? Je to zaslepljenost? Je to odvisnost? In do kolikšne mere se je tehnologija zabubila v naše možgane, da več ne razbiramo, kaj je resničnost in kaj ne, katero življenjsko okolje je pravo, katero ni? Gre za popolno izgubo identitete in vstop v nekaj, česar ni, a vendarle je, ker tisto, česar ni, ustvarja le naš hrepenenjski ego, ki nas popolnoma razčloveči in postavlja v vloge, ki niso resnične, ustvarja dvojnike, ki živijo dvojno življenje. In dalje. Pedofilstvo je nekaj pošastnega in nedopovedljivo groznega. Ni bolje, da se pedofili izživljajo v virtualnem podsvetu, nadgradnji interneta, kot pa v resničnem svetu?

Iz povedanega je mogoče razbrati, da ustvarjalci predstave niso bili pred lahko nalogo. Že sama prostorska umeščenost, ki jo je Meta Hočevnar sijajno rešila z oblikovanjem črne sobe, zamejene s svetlobnim kvadratom, je bila zahtevna, saj so se na sceni dogajali številni prehodi (interpunkcije z igro reflektorjev in luči) iz resničnega v videz. *Podsvet* je srhljivka s pridihom kriminalke, ki zagotovo razgrinja preveč psiholoških elementov in izzivov, a jo je režiser Jovanovič ukrotil z velikim občutkom za izčiščeno in jasno pripoved, tako da ni bilo dvomov, za kaj gre. S tem je dosegel tisti učinek, ki je bil v intenciji avtorice: nanovo premisliti človekovo hojo po tanki brvi eksistencialnih zdrsov in nanovo postaviti v ospredje etiko in moralo ne le kot filozofska pojma, marveč in predvsem kot določljivi sestavini etosa. Zato je bilo po režiserjevi zaslugi v gledališki dvorani ves čas občutiti nelagodje, ki je bilo posledica

dogajanja na odru. Velik je bil tudi igralski delež. V prvi vrsti Bineta Matoha (Sims), ki je lutkarja in nekakšnega utemeljitelja virtualnosti, potem pa tudi žrtve lastnega izuma, igralko razorožljivo naravno, normalno, kot da bi bila psihologija pedofilov in brisanja meje med realnim in navideznim povsem logična izpeljanka vzmeti individualnih nagnjenj in značilnosti. Ustvaril je prostor (virtualnega?) izživljanja nad otroki, ki jih je s svojo zapeljivo in obenem nedolžno figuro simbolizirala Urška Taufer kot Iris, na metaforični ravni osrednji lik videza v skrivališču podsveta, ki pa ustvarja resnična čustva in celo posebljanja, zamenjavo vlog. Tauferjeva je bila na eni strani hudomušno navita, na drugi pa izmuzljivo neoprijemljiva, resnična podoba virtualnega sveta, katere žrtev je profesor Doyle, najbolj tragična oseba v predstavi, ki se povsem istoveti z virtualnostjo. S tem zaledjem čustva ga igra Peter Harl, ki se noče in ne more sprizjanziti z vrtnitvijo v realni svet. Vesna Slapar je upodobila mlado detektivko Morrisovo, ki raziskuje primere pedofilstva, vendar svojega lika ni oblikovala v klasično policistko, iskala je sodobnejše prijeme, osnovane na psihološki tenkočutnosti, medtem ko je bil Miha Rodman policijski vohun, ki se je vtihotapil v Simsovo skrivališče v iskanju dokazov kriminalnih dejanj, a ga je potem svet virtualnega pedofilstva pogoltnil.

Strašljiva vsebina, ki nas postavi pred strašljivejša vprašanja: je mogoče, da čutno neizživeta resničnost izgubi boj z navidezno resničnostjo?

Marij Čuk

Urška Taufer
in Miha Rodman
v predstavi
Podsvet,
ki je nastala
v koprodukciji med
SNG Nova Gorica
in Prešernovim
gledališčem
iz Kranja

ATELJE PAVŠIČ ZAVADLAV

